herpy

SALAMANDERE

## Spotted Salamander

# *Ambystoma maculatum*

*Ambystoma maculatum* er en kraftig, 15-25 cm lang salamander fra Nord-Amerikas løvskoger, svart eller mørkegrå med to rekker store gule til oransje flekker langs ryggen. De voksne lever skjult under blader og tre og i ganger i jorden og kommer fram om natten, mens egg og larver utvikles i skogens fiskefrie dammer. Arten er fredelig og trives best kjølig.

Familie: Ambystomatidae **Mild hudgift**

FAKTABOKS

### DYRET

| | |
|---|---|
| Voksenstørrelse | **15-25 cm**<br>total lengde inkl. hale |
| Levealder | **15-25 år** |
| Aktiv | **Om natten** |
| Levevis | **Bakkelevende og gravende** |
| Biotop | **Temperert skog og eng** |
| Hudgift | **Mild**<br>Vask hendene etter kontakt, og hold fingrene unna øyne og munn |
| Vanskelighetsgrad | **Nybegynner** |

### STELL

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **50 × 30 × 30 cm**<br>L × B × H for 1 voksent dyr |
| Temperatur, dag | **14-20 °C** |
| Temperatur, natt | **10-16 °C** |
| Luftfuktighet | **80-95 %** |
| Vann | **Vannskål** |
| UVB | **Ikke nødvendig** |
| Kosthold | **Insekter og mark/snegler** |
| Holdes | **Alene eller parvis** |

### AVL

| | |
|---|---|
| Formering | **Eggleggende** |
| Utvikling | **Larver i vann** |
| Egglegging | **I vann** |
| Kjønnsmoden | **24-84 mnd.** |
| Egg per sesong | **100-370** |
| Klekking | **28-49 dager** |
| Larvetid | **60-120 dager**<br>fra klekking til metamorfose |
| Larvefôr | **Andre larver og små vanndyr (dafnier, mygglarver)** |
| Yngelpleie | **Ingen** |

### VERN OG PAPIRER

| | |
|---|---|
| CITES | **Ikke listet** |
| EU-vedlegg | **Ikke listet** |
| IUCN | **Livskraftig (LC)** |

## Om arten

*Ambystoma maculatum* er en tykkroppet salamander med bred, avrundet snute, kraftige bein og en tykk hale. Voksne dyr er 15-25 cm lange, regnet med hale, og hunnene blir som regel større enn hannene.

Grunnfargen er svart, mørkebrun eller mørkegrå, og undersiden er skifergrå. Langs ryggen sitter to uregelmessige rekker av runde, gule til oransje flekker fra hodet og ut på halen, til sammen 24-45. Flekkene nærmest hodet er mest oransje. Dyr uten flekker finnes, men er sjeldne. Larvene er matt grønne til lysebrune med små mørke flekker og ytre gjeller.

Hannen kjennes i yngletiden på en større kloakk enn hunnens. I naturen blir arten typisk omtrent 20 år, og enkelte dyr når over 30 år.

Ved trussel krummer dyret ryggen, støter med hodet og slår med halen, mens hudkjertler på rygg og hale avgir et klebrig, hvitt og giftig sekret. Det kan irritere slimhinner, så vask hendene før og etter håndtering. Halen kan kastes av og vokser ut igjen.

Eggene har et uvanlig triks: en encellet grønnalge vokser i og rundt gelémassen og gir de utviklende embryoene ekstra oksygen. Rådene om underlag, vann og fôr bygger delvis på erfaringer med de nærstående artene *Ambystoma mavortium* og *A. tigrinum*, som holdes langt oftere.

## Utbredelse og leveområde

*Ambystoma maculatum* lever i det østlige Nord-Amerika, fra Nova Scotia og Gaspé-halvøya i Quebec mot vest til nordbredden av Lake Superior og mot sør til det sørlige Georgia, Alabama og det østlige Texas.

> **Naturlig utbredelse:** Canada og USA.

### LEVEOMRÅDE

*A. maculatum* lever i modne løvskoger og blandingsskoger med fuktig jord og et tett lag av blader, ofte langs flomsletter. Voksne dyr sees sjelden: de ligger skjult under blader og nedfalt tre og i ganger som andre dyr har gravd. Arten er ingen sterk graver og bruker oftest eksisterende ganger og sprekker, de fleste noen få centimeter under overflaten. De fleste dyr bor innenfor 100 meter fra yngledammen.

Egg og larver utvikles i skogsdammer og midlertidige vannhull uten fisk, som tørker ut ofte nok til å holde fiskene ute. I vinterhalvåret ligger dyrene under jorden. Om våren, i de første regnfulle nettene etter tøbruddet, vandrer hundrevis eller tusenvis av dyr til yngledammene på én natt. Hannene kommer først.

## Stell

### TERRARIET

Ett voksent dyr kan holde til på 50 × 30 cm bunnareal, to voksne minst 75 × 30 cm. Gulvareal er viktigere enn høyde, og 30 cm i høyden er nok. Bruk en plastbeholder med tettsluttende lokk og små ventilasjonshull eller et glassterrarium med trådnettlokk; lokket skal sitte fast. Bunnsubstratet skal være minst 10 cm dypt, slik at dyret kan grave seg ned.

Bruk fuktig mulljord uten gjødsel, perlitt og tilsetningsstoffer, kokosfibre eller en blanding av de to. La den ene enden være litt tørrere enn den andre, slik at dyret selv kan velge. Unngå torv og andre sure underlag, som kan gi tap av salter i kroppen, og bruk aldri bark eller flis av seder og furu, for oljene er giftige for amfibier. Fjern ekskrementer og fôrrester flere ganger i uken, og bytt underlaget hver måned.

Gi minst ett skjulested per dyr, for eksempel et halvt rør, et stykke bark uten skarpe kanter eller en flat stein. Bruk ikke grus; steiner til pynt skal være større enn dyrets hode. Fuktig, ubleket kjøkkenpapir med sammenkrøllede biter som skjul egner seg til karantene. Nye dyr settes i karantene for seg.

Les mer: Karantene og hygiene

### TEMPERATUR

Om dagen skal det være 14-20 °C og om natten 10-16 °C. Arten er kjøleelskende og mest aktiv ved 10-21 °C. Hold temperaturen under 24 °C: varme er langt farligere enn kulde, og flere dager over 25 °C kan koste dyret livet. Bruk ingen varmelampe eller varmematte. Plasser beholderen kjølig, uten direkte sol, for eksempel i en kjeller eller i et kjølig rom mot nord.

Ved kjølig hold spiser dyrene mindre. Om vinteren faller appetitten ofte, selv ved romtemperatur. Fast vinterdvale er ikke nødvendig.

Les mer: Varme og temperatur Les mer: Vinterdvale og årstider

### LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Underlaget skal være fuktig, men aldri vått eller gjørmete, for dyret tar opp vann gjennom huden og drikker ikke med munnen. Et fuktig underlag gir 80-95 % luftfuktighet. Sprøyt underlaget med avklort vann eller kildevann når overflaten ser tørr ut, slik at det en kort stund dannes små sølepytter. I tørre stuer kan det være nødvendig hver dag, i fuktige stuer én gang i uken. God ventilasjon forebygger hudinfeksjoner.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

### VANN OG VANNKVALITET

En lav, tung vannskål er en god sikkerhet: blir underlaget for tørt, kan dyret legge seg i skålen. Vannet skal være så lavt at dyret lett kommer opp, og må ikke være dypt, for voksne dyr er dårlige svømmere. Bytt vannet hver 3.-4. dag.

Bruk springvann behandlet mot klor og kloramin eller kildevann med en pH mellom 6 og 8. Destillert, demineralisert og sterilt vann må ikke brukes, for det er for rent og gir forstyrrelser i kroppens salter. Samme vann brukes til sprøyting og til å væte hendene før dyret håndteres.

### LYS OG UVB

Arten er nattaktiv og lever skjult under jorden, så den trenger ikke særlig lys og heller ikke UVB. Kraftig UV-lys kan skade øyne og hud hos amfibier. Dagslys i rommet eller et lysstoffrør uten varme om dagen og mørke om natten gir en fin døgnrytme. Beholderen må ikke stå i direkte sol.

Les mer: Lys og UVB

### FÔRING

Voksne dyr spiser meitemark, kompostorm, siriss, kakerlakker og små snegler. Meitemark er det beste hovedfôret, for de har et godt forhold mellom kalk og fosfor; skjær dem i biter til små dyr. Siriss er fattige på kalk og skal gut-loades eller pudres med kalk og vitaminer en til to ganger i uken. Voksmøllarver og nyfødte mus er feite og gis bare sjelden, for dyret blir lett for tykt. Fôrdyr skal være mindre enn dyrets hode.

Dyret jakter på bevegelse og ignorerer som regel dødt fôr og piller; ormer og insekter holdes med en pinsett foran snuten. Ved 15-20 °C fôres voksne to til tre ganger i uken, ved kjøligere enn 16 °C én gang i uken. Gi det dyret spiser på ti minutter til noen timer, og fjern uspiste siriss etter noen få timer, for de kan bite dyret.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

### ATFERD OG HÅNDTERING

Voksne dyr ligger skjult mesteparten av tiden og kommer fram om natten for å jakte. Arten er fredelig og biter sjelden. Utenfor yngletiden lever de alene, og overfor artsfeller i skjul og ved fôret kan dyrene være aggressive. To dyr av samme størrelse kan dele en beholder på minst 75 × 30 cm hvis hvert har sitt skjulested og får mat hver for seg; ivrige dyr kan nappe hverandre i hale og tær under fôringen.

Huden er tynn og gjennomtrengelig, og salter og oljer fra hendene kan skade den. Håndter dyret så lite som mulig, med rene, våte hender, og vask hendene etterpå. Dyr skal ikke flyttes til en annen beholder for å spise.

## Avl

### KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Dyrene blir kjønnsmodne etter 2-7 år, raskest i de varmeste delene av utbredelsesområdet og langsomst mot nord. Hannen kjennes på en større kloakk enn hunnens, tydeligst i yngletiden. Hunnene blir som regel større.

### PARRING

Paring og egglegging skjer om våren, fra slutten av desember i sør til mai i nord, etter regn og stigende temperatur. Hannene kommer først til vannet og blir der lenger enn hunnene. Hannen danser rundt hunnen, legger opptil 80 spermatoforer, og hunnen tar dem opp i kroppen. Avl innendørs er svært vanskelig, fordi dyrene må ha årstidenes skifte med vinterdvale, regn og stigende temperatur. Hva som utløser paringen i fangenskap, er ikke dokumentert.

### EGG OG LARVER

Eggene legges i faste, runde geléklumper på 6-10 cm på vannplanter og nedsenkede kvister. Gelén er klar eller melkehvit. Hunnen legger 100-370 egg per sesong, ofte omtrent 200, fordelt på flere klumper. Eggene klekkes etter 4-7 uker, avhengig av vanntemperaturen. Det er ingen yngelpleie.

Nyklekte larver er 12-17 mm og skal ha levende smått vanndyr som dafnier, mygglarver og små krepsdyr. Etter hvert som de vokser, tar de større byttedyr som tangloppe, vannasler og insektlarver. Hold larver av jevn størrelse sammen, og sorter dem ofte, for de blir kannibaler ved trengsel eller sult. Vannet skal være kjølig, rent og filtrert; protozoinfeksjoner er hyppige hos klekte larver i fangenskap.

### METAMORFOSE

Larvene blir i vannet i 2-4 måneder før de forvandler seg. Gjellene skrumper, finnekanten på halen forsvinner, og dyret går på land. Senk vannstanden, og gi lett tilgang til land når tegnene kommer.

De nyforvandlede ungene er 3-6 cm lange og får de gule flekkene sine innen en uke. Når forvandlingen er avsluttet, flyttes de til et voksenoppsett.

### OPPDRETT AV UNGER

De nyforvandlede ungene settes på fuktig kjøkkenpapir eller fuktig mulljord uten torv, med skjul, og fôres med små meitemark, små siriss og biter av ormer. Fôr dem oftere enn voksne. Mengder og intervaller for ungene er ikke dokumentert. Hold underlaget fuktig og kjølig, under 24 °C, og sorter ungene etter størrelse.

## Helse og vanlige feil

Arten er hardfør, men disse problemene er hyppige:

- For varmt: over 24 °C belaster dyret, og flere dager over 25 °C kan være dødelig.
- Fedme hos voksne dyr: fôr moderat, og bruk nyfødte mus og voksmøllarver sjelden.
- Surt underlag, for eksempel torv: gir tap av salter. Unngå torv og bark av seder og furu.
- Siriss uten kalktilskudd: kan gi beinsykdom.
- Svelget grus eller stein: kan være dødelig.
- Uttørking: hold underlaget fuktig, og gi en vannskål.
- Bitt mellom larver: skader på gjeller og bein. Sorter etter størrelse.

Salamandrer kan bære soppsykdommen Bsal (*Batrachochytrium salamandrivorans*), som er dødelig for mange arter. Sett nye dyr i karantene i flere uker, og vask hender og redskaper mellom beholdere.

Gå til en veterinær med kunnskap om amfibier hvis dyret avviser mat over lengre tid, har åpne sår eller har hevelser.

### Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.

Hele veiledningen med kart og oppdateringer: herpy.org/no/salamandere/ambystoma-maculatum